

Московского городского педагогического университета. Серия: Информатика и информатизация образования. 2004. № 3. С. 98–106. 3. Інформація щодо кількості проведених судових засідань в режимі відеоконференцз'язку за участю господарського суду Львівської області // Господарський суд Львівської області: офіц. сайт. 5 лют. 2014 р. URL: <http://lv.arbitr.gov.ua/sud5015/86374> (дата звернення: 01.10.2017). 4. Панюшкин В. А. Научно-технический прогресс и проблемы разработки нового УПК России: необходимость и основные требования к правовой регламентации использования достижений научно-технического прогресса в уголовном процессе. Судебная власть и уголовный процесс. 2016. № 1. С. 16–21. 5. Соколов Ю. Н. Технологичность – свойство уголовного судопроизводства. Научный ежегодник Института философии и права Уральского отделения Российской академии наук. 2015. Т. 15, вып. 1. С. 125–140. 6. Бортун М. Актуальні питання проведення допиту у режимі відеоконференції. Вісник Національної академії прокуратури України. 2014. № 1 (34). С. 64–70. 7. Мурадов В. Проблеми використання відеоконференцз'язку на сучасному етапі розвитку техніко-криміналістичного забезпечення судового розгляду кримінальних справ. Право України. 2011. № 7. С. 235–240. 8. Про затвердження Інструкції про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження): наказ Держ. суд. адміністрації від 15 листоп. 2012 р. № 155 // Державна судова адміністрація України: офіц. сайт. URL: <http://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/14/N1552012> (дата звернення: 01.10.2017). 9. Навроцька Ю. В., Могиляк А. Є. Проблемні питання участі в судовому засіданні в режимі відео-конференції. Актуальні проблеми держави і права. 2014. Вип. 73. С. 272–278.

Одержано 06.10.2017

УДК 343.121

Валерія Валеріївна ВОЛКОВА,

курсант 4 курсу факультету підготовки

фахівців для підрозділів кримінальної поліції

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЛІ ЗАХИСНИКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Інститут захисту в кримінальному процесі сягає ще давніх часів Римської імперії, коли для захисту інтересів людей в суді наймалися спеціально навчені люди. Зазвичай це були великі оратори, які могли одним лише словом викликати різні почуття в людей. Протягом розвитку людства, правосуддя висувало нові вимоги до таких осіб. І на даний час можна побачити, що захисник тепер є не тільки палким оратором, але й фахівцем у різних галузях права та науках, суміжних із правом.

Актуальність даної теми полягає у дослідженні інституту захисту в кримінальному процесі в сучасних умовах, участь захисника в усіх стадіях кримінального процесу, а також визначення кола проблем, які постають перед захисниками у практичній діяльності.

Новизна дослідження цієї теми визначаються у порівнянні інституту захисту в кримінальному процесі в Україні та США і на основі зіставлення виділити основні переваги та недоліки кожного з інститутів захисту, а також формування стратегії розвитку інституту захисту в Україні. Зародження правової системи, і, відповідно, адвокатури відбулося починаючи від міст- держав Північного Причорномор'я, як носіїв римської правової традиції та Київської Русі, в часи якої захисниками у судах могли бути «послухи», «видоки», здебілошого – рідні, друзі, члени однієї громади.

Вперше про інститут захисту та інститут представництва згадано в фіксованих законодавчих актах кінця XIV– початку XV ст. – Псковській та Новгородській судних грамотах. У XV ст. на українських землях відбувається поступовий розвиток професійної адвокатури, що зумовлювалось поширенням магдебурзького права та утворенням міських суддів. У цей період поняття «адвокат» ще не мало визначеного терміну, використовувався термін «посол», найчастіше – «прокуратор» [1].

В той час коли на українських землях поступово зароджувалася адвокатура, то в США навпаки не мали суворой послідовної організації до 1870 р. У цьому ж році тільки не було створено перше об'єднання адвокатів – Асоціація адвокатів м. Нью-Йорка. Асоціація була заснована групою юристів, названої одним з них «порядними представниками професії». Вони були обурені вкоріненою серед адвокатів, суддів і політиків Нью-Йорка корупцією. У 1878 р 75 адвокатів в Саратого (штат Нью-Йорк) утворили першу і найвпливовішу до теперішнього часу організацію адвокатів – Американську асоціацію юристів. Членство в Американській асоціації юристів на відміну від членства в асоціаціях адвокатів в штатах не є обов'язковим для адвокатів. У США налічується близько 1 млн юристів, більшість з них мають патент адвоката – необхідна умова для практичної діяльності юриста. Багато юристів-науковці на початку своєї кар'єри проходять процедуру допуску в адвокатуру на випадок переходу на практичну роботу. В. А. Власіхін умовно розділяє всіх юристів у США на три категорії: юристи-практики (переважна більшість є адвокатами), особи з дипломом юриста, але не працюють за фахом, і юристи, що займаються науково-викладацькою діяльністю. Приватно-практикуючі адвокати – це найбільш велика професійна група, складова більше 70 % від загального числа юристів США. Слід зазначити, що юрисконсульти корпорацій, які складають більше 10 % від загального числа юристів, незважаючи на те що вони є штатними співробітниками юридичних служб корпорацій, наділені всіма повноваженнями адвоката. Велику групу утворюють юристи державних установ – штатні співробітники юрисконсультських служб відомств виконавчої влади, адміністративних установ, місцевих органів влади, законодавчих органів, а також співробітники і керівники органів державного обвинувачення (державних атторнейской служб), адвокати з відомств «публічних захисників», діяльність яких оплачується з державного бюджету. Навіть співробітники поліції і органів розслідування, що мають диплом юриста, за прийнятими в американському юридичному стані якої стандартами не вважаються юристами, хоча працівники їх юридичних служб (у ФБР, наприклад, є власний юрисконсультський відділ) вважаються юристами. Найбільшою державною «юридичною фірмою» є міністерство юстиції, очолюване «головним юристом» уряду – генеральним атторнеєм (прокурором) США. Всього ж на державній службі працюють юристи, що становлять 15 % від усього числа практикуючих юристів, тобто осіб, які мають патент і повноваження адвоката (з них 3 – у федеральних міністерствах і відомствах) [2].

Процесуальною функцією адвоката є, захист підсудного з аргументацією своїх доводів. Надаючи допомогу юридичного характеру своєму підзахисному, захисник, таким чином, повинен не допускати свавілля в процесі і запобігати можливу судову помилку. Діяльність у кримінальному процесі захисник допомагає своєму підзахисному виконувати юридично грамотні дії. Діяльність захисника повинна будуватися тільки на зібраних у справі доказах, які можуть спростувати пред'явлене його підзахисному звинувачення або ж пом'якшити його відповідальність [3].

Певні труднощі в практичній діяльності захисника виникають, коли в його розпорядженні відсутні які-небудь фактичні дані для пом'якшення обвинувачення, а слідство на доказування винності обвинуваченого має у розпорядженні всі докази, зібрані відповідно до законодавства, тоді як (підозрюваний), (обвинувачений) свою вину не визнає цілком. В таких випадках деякі захисники, не у повній свідомості визнають свій професійний обов'язок, відмовившись від законної боротьби за права свого підзахисного, часом не вникаючи в подробиці, аналізу кожного доказу, відмовляючись від змагальності процесу і переходячи, таким чином, на позицію обвинувачення. Про втрату наслідків концепції незалежної правової позиції захисту свідчать і факти, коли помилковість вироку встановлюється не за скаргою захисника, а у зв'язку з скаргою самого осудженого, який не визнає себе винним. Проблема участі адвоката-захисника в кримінально-процесуальному доведенні є головною складовою частиною більш загальної проблеми захисту в кримінальному процесі, а остання похідна від проблеми змагальності сторін у кримінальному судочинстві, яка найбільш важко вирішувана стосовно стадії попереднього розслідування. Якщо в стадії судового розгляду цей принцип тепер дійсно панує, то в нашому попередньому розслідуванні він як і раніше має обмежену дію, що обумовлено багато в чому і об'єктивними факторами, так як сама ідея повної змагальності в досудовому виробництві практично нездійсненна [4].

Як висновок можна сказати, що розвиток інституту захисту в кримінальному процесі в різних країнах різний і специфічний. Для кожної з обраних країн характерні специфічні риси розвитку інституту захисту в кримінальному процесі, які формувалися протягом великого проміжку часу на основі традицій і звичаїв, запозичення з інших правових систем певних норм. Адвокат як ніхто інший повинен пам'ятати про презумпцію невинуватості, використовуючи будь-який сумнів при тлумаченні букви і духу закону на користь свого підзахисного. Своїми діями він повинен забезпечувати повноту захисту, розкривати всі обставини вчиненого діяння своїм підзахисним, з тим, щоб довести невинність останнього, або ж, викликати поблажливість до нього суду. Кожен інститут захисту цих держав має свої переваги, які могли б бути застосовані в кримінальному процесі України з урахуванням особливостей розвитку нашої країни, оскільки він є одним із відображень розвитку права та демократичних рухів у країні.

Список бібліографічних посилань: 1. Василик І. Б. Сторінки історії адвокатури України: презентація // Національна асоціація адвокатів України: сайт. URL: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/education-materials/storinki-istorii-advokatury-ukrainy.pdf> (дата звернення: 01.10.2017). 2. Адвокатура в Сполучених Штатах Америки. URL: http://stud.com.ua/16421/pravo/advokatura_zarubizhnih_krayinah (дата звернення: 20.07.2017). 3. Циренов В. О. Роль захисника у кримінальному процесі. URL: <http://ukrefs.com.ua/187854-Rol-zashitnika-v-ugolovnom-processe.html> (дата звернення: 30.09.2017). 4. Махов В. Н., Пешков М. А. Уголовный процесс США (досудебные стадии): учеб. пособие. М.: Интел-Синтез, 1998. 208 с. URL: <http://lawdiss.org.ua/books/054.doc.html> (дата звернення: 01.10.2017).

Одержано 06.10.2017

УДК 343.98:343.1(477)

Геннадій Іванович ГЛОБЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1533-9213>

ОТРИМАННЯ ЗРАЗКІВ ДЛЯ ЕКСПЕРТИЗИ: ПРОЦЕСУАЛЬНІ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ

Ефективність досудового розслідування нерозривно пов'язана з широким спектром використання спеціальних знань, які в першу чергу, застосовуються у формі проведення широкого кола судових експертиз. У переважній більшості випадків під час їх проведення необхідні матеріальні об'єкти для порівняння, іншими словами зразки для експертизи, до переліку яких відносять продукти життєдіяльності людського організму, або продукти цілеспрямованої діяльності окремої особи чи групи осіб, тощо. Окремі процесуальні та криміналістичні аспекти з цього питання у різні часи досліджували багато провідних науковців, серед яких Л. Ю. Ароцкер, Ю. П. Аленін, Р. С. Белкін, В. Д. Берназ, А. І. Вінберг, В. О. Коновалова, В. К. Лисиченко, М. В. Салтєвський, М. Я. Сегай, С. А. Шейфер, В. Ю. Шепітько, О. Р. Шляхов, М. Г. Щербаковський, О. О. Ейсман та ін. Проте опубліковані роботи не вичерпують дану проблему, а лише створюють фундаментальну базу для подальшого теоретичного та прикладного дослідження, обґрунтування нових підходів до осмислення та розвитку висвітлених положень у юридичній літературі.

Положення ст. 245 КПК України, передбачають у разі необхідності можливість отримання зразків для проведення експертизи. Для проведення експертизи вони відбираються стороною кримінального провадження, яка звернулася за проведенням експертизи або за клопотанням якої експертиза призначена слідчим суддею. У випадку, якщо проведення експертизи доручено судом, відібрання зразків для її проведення здійснюється судом або за його дорученням залученим спеціалістом. При цьому ч. 2 ст. 245